

Asia: VN/29418/2023

Hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Ammattijärjestöä

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen vaiheen tuen ja hoidon saatavuuden parantamisesta perustason palveluissa?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan ja/tai lisäksi seuraavia toimia [Hallituksen esityksen tavoite vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon sekä mielenterveyden tuen saatavuutta on kannatettava, mutta sosiaali- ja terveydenhuollon erilaiset roolit tulisi tunnistaa nykyistä paremmin. Ehdotetun sijaan terveydenhuoltoon tulisi rakentaa ehkäisevien ja hoitavien menetelmien kokonaisuus ja sovittaa se yhteen sosiaalihuollon kokonaisuuden kanssa. Esityksessä mainittujen kuraattoripalveluiden osalta keskeistä on löytää menetelmät opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisöjen psykososiaalisen tuen yhteensovittamiseksi. Kuraattoripalvelut integroivat sosiaalihuollon osaksi oppilaitosyhteisöissä tehtävää hyvinvointityötä. Päätösten teko ja palvelutarpeenarviointi eivät kuulu ehkäisevien kuraattoripalvelun tehtäviin. Kansainvälinen tutkimustieto ei tue kouluissa tehtävän sosiaalityön osalta yksilökohtaisten menetelmien painottamista oppilaitosyhteisöissä tehtävässä työssä. Mielenterveystyön kokonaisuuden rakentaminen vaatii monialaista ja monitieteistä lähestymistapaa eri toimijoiden työstä koostuvan monimenetelmäisen kokonaisuuden rakentamiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti opiskeluhuoltoa tulee toteuttaa ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Oppilaitosyhteisöissä toimivissa kuraattoripalveluissa tulisi hyödyntää ehkäiseviä yhteisöllisiä ja ryhmämuotoisia psykososiaalisia menetelmiä, jotka terveydenhuollossa toteutettavien menetelmien rinnalla mahdollistavat mielenterveystyön ja hoidon työnjaon kehittämisen sekä kokonaisuuden luomisen hyvinvointialueilla ja kunnissa tehtävän mielenterveyden edistämisen kanssa.]

3. Onko sääntely takuun piiriin kuuluvista psykososiaalisista interventioista terveydenhuoltolain 53 §:n ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Kyllä

4. Onko takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon aloittamisen enimmäisajan määrittely terveydenhuoltolain 53 §:ssä ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

En osaa sanoa

5. Onko takuun piiriin kuuluvan mielenterveystyön palveluna annettavan psykososiaalisen tuen ja psykososiaalisten työmenetelmien määrittely sosiaalihuoltolain 25 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Sosiaalihuollossa tulee pyrkiä kohti vaikuttavuutta, mutta säännös, joka koskee yksittäisten psykososiaalisten työmenetelmien saatavuutta, ei ole tarkoituksenmukainen. Sosiaali- ja terveydenhuollon erilainen osaaminen tulee tunnistaa toisiaan täydentävän kokonaisuuden luomiseksi. Tiettyjen yksilölähtöisten psykososiaalisten menetelmien levittämisen sijaan tulee pyrkiä luomaan monimenetelmäisen kokonaisuuden sekä tunnistaa yhteisölähtöisten menetelmien mahdollisuudet oppilaitosyhteisöissä. Esityksessä mainittujen kuraattoripalveluiden osalta tulee huomioida ko. palvelun kohdentuvan yksilöiden ja perheiden ohella myös oppilaitosyhteisöihin ja varmistaa toimintaympäristöön soveltuvien menetelmien valinta. Sosiaalihuollon interventioilla voidaan operoida eri tasoilla ja muutosta tulee tavoitella yksilön ohella myös sosiaalisissa suhteissa, yhteisöissä sekä laajemmin mielenterveyteen vaikuttavissa rakenteellisissa ympäristötekijöissä. Oppilaitosyhteisöissä tuotetaan hyvinvoinnin ohella myös sosiaalisia ongelmia. Sen vuoksi kokonaisvaltaiset lähestymistavat, jotka huomioivat yksilöllisen oirehdinnan ohella myös sosiaaliset suhteet ja ympäröivät rakenteet, ovat koulussa tehtävän sosiaalityön näkökulmasta vaikuttavia ja täydentävät terveydenhuollossa toteutettavien interventioiden kokonaisuutta. Yhteisöissä tehtävä työ tulee tunnistaa mahdollisuutena puuttua mielenterveysongelmien taustalla oleviin juurisyihin sekä mahdollisuutena vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta oppilaitosten hyvinvointirakenteiden kehittämisessä. Esityksen mukaisten ehkäisevien ja terveydenhuollon hoidonkokonaisuuteen sisältyvien interventioiden rinnalla lapsille ja nuorille tulee turvata sosiaalihuollossa/oppilaitoksissa ne menetelmät, joilla edistetään yhteisöissä sosiaalista eheyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Päätöksenteko ja palvelutarpeenarviointi eivät kuulu kuraattoripalvelujen tehtäviin. Keskeistä on varmistaa menetelmät yksilön ja yhteisön psykososiaalisen tuen yhteensovittamiseksi. Näin turvataan parhaiten haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten tarpeet oppilaitosyhteisöissä. Ehkäisevät kuraattoripalvelut yhteisöön kohdentuvina palveluina kuuluvat kaikille lapsille ja nuorille. Varhaisen tuen toteutuminen tulee varmistaa turvaamalla kuraattoreille riittävät resurssit yhteisölliseen työhön sekä edistämällä muidenkin vaikuttavien menetelmien, kuin esityksen mukaisen terapiatakuun piiriin kuuluvien, jalkauttamista suomalaiseen toimintaympäristöön. Esityksen vaarana on, että se ohjaa sosiaalihuollossa toteutettavaa mielenterveystyötä liialliseen yksilö- ja oirekeskeisyyteen. Esimerkiksi kuraattoripalveluiden osalta yksilöpainotteisiin menetelmiin tulee suhtautua kriittisesti kansainvälisen ennaltaehkäisy- ja interventiotutkimuksen tukiessa yhteisöpohjaisten tukipalvelujen järjestämistä, mikä vaatii monialaisia ja -tasoisia yhteistyörakenteita eri toimijoiden kanssa. Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki nimenomaisesti ohjaa opiskeluhuollon työtä ennaltaehkäisevään, koko oppilaitosyhteisöä tukevaan yhteisölliseen työskentelyyn.]

6. Onko takuun piiriin kuuluvaa mielenterveystyön palvelua koskevan päätöksen toimeenpanon sääntely sosiaalihuoltolain 45 §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Päätöksen laatiminen ja yksittäisten interventioiden toteuttamisen seuraaminen niiden avulla vaikuttaa kankealta. Lisäksi on epätarkoituksenmukaista rajata myönnettävä sosiaalipalvelu kapea-alaisiin psykososiaalisiin menetelmiin.]

7. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä terveydenhuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteukset

-

8. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä sosiaalihuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteukset

Kansallista ohjausta tarvitaan sosiaalihuollon käyttöön soveltuvien menetelmien arvioimiseen ja valitsemiseen. Parhaimmillaan on mahdollista luoda monimenetelmäinen kokonaisuus, jossa sosiaalihuollon yhteisölähtöiset menetelmät täydentävät yksilölähtöisiä ennaltaehkäisyä ja hoidon menetelmiä.

9. Miten lasten ja nuorten terapiatakuun enimmäisaikojen toteutumisen seuranta olisi tiedonhallinnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista toteuttaa?

-

10. Millaista kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

-

11. Hallituksen keväällä 2024 tekemä päätös perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämisestä 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen tulee kiireettömän hoidon osalta vaikuttamaan ensimmäisen hoitotapahtuman järjestämisen enimmäisaikaan perusterveydenhuollossa. Edellyttäisikö tämä muutos toteutuessaan mielestänne muutoksia terapiatakuusääntelyyn?

Ei kantaa

Perustelut ja mahdolliset ehdotukset

-

12. Muu palaute liittyen hallituksen esitysluonnokseen

-

Kähkönen Jaana
Koulukuraattorit ry - Skolkuratorer rf